

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

15

maja 2019

środa

19:00

Wrocław, NFM, Sala Czerwona

Mozart – Missa brevis C-dur

Jan Tomasz Adamus – organy,
dyrygent

Capella Cracoviensis:

Antonina Ruda – sopran

Ilona Szczepańska – alt

Piotr Szewczyk – tenor

Marek Opaska – bas

Robert Bachara – I skrzypce

Jadwiga Czepielowska – II skrzypce

Mariusz Grochowski – altówka

Konrad Górka – wiolonczela

Michał Skiba – kontrabas

Marian Magiera – trąbka

Paweł Gajewski – trąbka

Tomasz Sobaniec – kottę

Program:

Joseph Haydn (1732–1809)

Koncert organowy F-dur Hob. XVIII:3

I Allegro

II Largo

III Finale: Presto

Salve Regina g-moll Hob. XXIIIb:2

I Salve Regina

II Eja ergo, advocata nostra

III Et Jesum – O Clemens

[43']

***

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) *Sonata kościelna C-dur* KV 263

Orlando di Lasso (1532–1594) *Miserere mei Domine* ze zbioru *Sacre cantiones*

Wolfgang Amadeus Mozart *Missa brevis C-dur* „Orgelsolomesse” KV 259:

Kyrie, Gloria

Orlando di Lasso *Exaudi Deus* ze zbioru *Sacre cantiones*

Wolfgang Amadeus Mozart *Missa brevis C-dur* „Orgelsolomesse” KV 259:

Credo

Giovanni Battista Pergolesi (1710–1736) *O sacrum convivium*

Wolfgang Amadeus Mozart *Missa brevis C-dur* „Orgelsolomesse” KV 259:

Sanctus, Benedictus, Agnus Dei

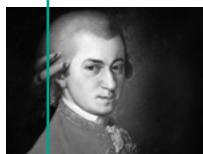
Ave verum Corpus D-dur KV 618

[40']

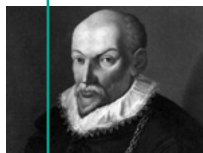
Prosimy o nagradzanie artystów brawami po zakończeniu ostatniej części każdego z utworów.

J. Haydn

W.A. Mozart

O. di Lasso

G.B. Pergolesi

OMÓWIENIE

Agata Adamczyk

Pierwsze wzmianki o organach odnajdziemy w pismach Witruwiusza z I w. p.n.e. Jednak instrument ten znano już dwa stulecia wcześniej – w wersji o napędzie hydraulicznym, jako organy wodne. Ich pomostodawcą i konstruktorem był matematyk aleksandryjski Ktesibios. Po pewnym czasie organy wodne stały się ulubionym instrumentem Rzymian (być może muzykował na nich sam Neron), używanym w czasie przedstawień cyrkowych, w trakcie występów akrobatów i wyścigów kwadryg. Dziś organy utożsamiamy przede wszystkim z muzyką religijną, jednak ich pierwotnie świeckie przeznaczenie sprawiło, że do kościoła zostały wprowadzone dopiero w VII w. za zgodą papieża Witaliana. Początkowo wierni traktowali je z rezerwą, ale z czasem zainteresowanie instrumentem wzrosło. Wkrótce zaczęto używać go nie tylko do akompaniowania śpiewowi, lecz także w ważnych partiach solowych. Na przestrzeni wieków wprowadzono do organów wiele udoskonaleń utatwiających grę i podnoszących walory brzmieniowe. W zależności od rozmiaru pomieszczenia używano także mniejszych odmian: pozytywów, regatów i portatywów.

Dzisiejszy wieczór rozpoczniemy *Koncertem organowym F-dur* Hob. XVIII:3 Josepha Haydna. Nie ma pewności, ile dzieł przeznaczonych na organy napisał ten wiedeński klasyk. Prezentowany utwór powstał prawdopodobnie w latach 60. XVIII w., tj. na początku wieloletniej służby kompozytora na dworze księżąt Esterházych, gdzie sprawował funkcję kapelmistrza. Stanowisko to otwierało przed muzykiem szereg możliwości zawodowych. Dodatkowo, jak przyznawał, mógł „jako szef orkiestry eksperymentować, sprawdzać, co wzmacnia wrażenie, a co je osłabia, a więc ulepszać, przedstawiać, usuwać, rozważać [...]”. *Koncert organowy* to nie tyle prezentowanie umiejętności solisty, ile bogactwa brzmieniowego instrumentu, uwidaczniającego się w odnajdywaniu nowych barw poprzez łączenie partii solo i tutti. Ważną rolę organy odgrywają również w antyfonie z 1771 r. *Salve Regina* – kompozycji ku czci Najświętszej Marii Panny, przeznaczonej na czworo solistów, smyczki i organy obbligato.

Ważne miejsce w twórczości Wolfganga Amadeusa Mozarta zajmuje muzyka sakralna, pisana nie tylko z obowiązku wynikającego z piastowanego od 1769 r. stanowiska koncertmistrza kapeli arcybiskupa Hieronymusa von Colloredo w Salzburgu, lecz także z wewnętrznej potrzeby kompozytora. Sytuacja

Mozarta była jednak zgoła inna od tej, w której znajdował się Haydn. Z biegiem czasu młody muzyk coraz silniej odczuwał wszelkie ograniczenia, które stawiał mu salzburski duchowny. Słabo opłacana posiadłość przestała Mozartowi przynosić jakiegokolwiek korzyści. Dlatego w 1781 r. zwolnił się ze służby i wyjechał do Wiednia (ówczesnej muzycznej stolicy świata), gdzie spędził resztę swojego życia. W okresie salzburskim powstała jednak zdecydowana większość religijnych dzieł Mozarta. Były to przede wszystkim kompozycje wokально-instrumentalne, choć nie sposób pominąć także siedemnastu sonat kościelnych – krótkich utworów przeznaczonych do wykonania podczas mszy świętej. W drugiej części dzisiejszego koncertu usłyszymy jedną z nich – *Sonatę kościelną C-dur* KV 263, a także *Missa brevis C-dur* KV 259 – tzw. mszę krótką, która swój przydomek „Orgelsolomesse” zyskała ze względu na występujące w niej solo organów. Obie kompozycje są dziełem dwudziestoletniego Mozarta. Pomiędzy częściami *Missa brevis* usłyszymy utwory sakralne mistrzów epoki renesansu i baroku.

Orlando di Lasso – rówieśnik Giovanniego Pierluigiego da Palestriny – przez stulecia pozostawał w cieniu rzymskiego twórcy, mimo że sam był osobą wyjątkowo barwną oraz wszechstronnie utalentowaną. Znał biegle kilka języków, orientował się doskonale w literaturze i malarstwie. Jego rozległe zainteresowania zaowocowały twórczością wyjątkowo obfitą i zróżnicowaną, choć niemal wyłącznie wokalną (ewentualnie z towarzyszeniem instrumentów). O di Lasso zwykło się mówić, że był najbardziej płodnym artystą w czasach przed Johannem Sebastianem Bachem. Jego dorobek przekracza dwa tysiące dzieł, spośród których potowa to motety przeznaczone na obsadę od dwóch do dwunastu głosów. Kompozytora wyróżniały humanistyczny stosunek do tekstów (zarówno poetyckich, jak i liturgicznych) oraz umiejętność wyrażania w muzyce emocji i doznań człowieka w kontakcie z Bogiem, naturą i innymi ludźmi, które przejawiały się w stosowaniu chromatyzacji, a także elementów ilustracyjnych i onomatopeicznych.

Prawie całe dorosłe życie di Lasso spędził na dworze księcia Albrechta V w Monachium jako kapelmistrz jednego z czołowych wówczas zespołów. Tam też, w stolicy Bawarii, w 1585 r. został opublikowany zbiór *Sacre cantiones*, z którego pochodzą dwa motety: *Miserere mei Domine* do tekstu z Psalmu 51 oraz *Exaudi Deus* z Psalmu 54.

Giovanni Battista Pergolesi – niezwykle utalentowany i płodny włoski twórca – na kartach historii zapisał się złotymi zgłoskami dzięki dwóm dzieciom:

jednemu z najciekawszych opracowań średniowiecznej sekwencji *Stabat Mater* oraz bezpretensjonalnemu, zabawnemu intermezzu *La serva padrona*, które wywołało w Paryżu wieloletni spór między buffonistami i antybuffonistami, tj. mitośnikami włoskiej opery komicznej i zwolennikami francuskiej *tragédie lyrique*. Uroczyste *O sacrum convivium* Pergolesiego to krótki religijny utwór wokalnie-instrumentalny, napisany w latach 30. XVIII w., gdy artysta pełnił funkcję kapelmistrza na dworze księcia Stigliano w Neapolu. Łaciński średniowieczny tekst modlitwy, najprawdopodobniej autorstwa św. Tomasza z Akwinu, akcentuje paschalny wymiar uczytu eucharystycznej, podczas której wierni przyjmują Chrystusa, swą duszę napętniając taską i otrzymując w ten sposób zadatek przyszłej chwaty.

Jan Tomasz Adamus, fot. Piotr Kucia

Jan Tomasz Adamus

Dyrygent, organista, klawesynista, kreator kultury specjalizujący się w autentycznym wykonawstwie muzyki klasycznej – od polifonii renesansowej po romantyczną symfonię oraz operę. Studiował w Krakowie i w Amsterdamie, był wieloletnim wykładowcą Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu. Zrealizował wiele polskich premier (na historycznych instrumentach) dzieł z wielkiego repertuaru międzynarodowego, takich jak m.in. *Pasja wg św. Ma-*

teusza J.S. Bacha, *Mesjasz*, *Teodora*, *Amadigi di Gaula*, *Sosarme*, *Tamerlano* i *Rodelinda* G.F. Händla, *Missa solemnis* L. van Beethovena czy *Wesele Figara* i *Don Giovanni* W.A. Mozarta. Dokonał nagrań płytowych obejmujących solowy repertuar organowy, dawną muzykę polską, muzykę romantyzmu na historycznych instrumentach (F. Chopin, F. Schubert) oraz muzykę współczesną (A. Pärt). W ostatnich latach z Capellą Cracoviensis zrealizował szereg bardzo nowatorskich projektów scenicznych, obejmujących zarówno tytuły operowe, przedsięwzięcia typu *cross-over*, jak i spektakle o charakterze społecznym (*Wesele Figara* W.A. Mozarta, *Amadigi di Gaula* G.F. Händla, *Orfeusz i Eurydyka* Ch.W. Glucka, chóralny F. Mendelssohn w lesie, *Requiem* W.A. Mozarta jako karaoke). Uczestniczy w pracach Opera Europa – międzynarodowej organizacji zraszającej najlepsze teatry i festiwale operowe z całego Starego Kontynentu.

Capella Cracoviensis

Chór kameralny i orkiestra Capella Cracoviensis to jeden z najciekawszych zespołów na współczesnej scenie muzyki dawnej. Wykonuje repertuar od renesansowej polifonii po wczesnoromantyczne opery na instrumentach z epoki i przy użyciu historycznych praktyk wykonawczych. Zespół występuje podczas wielu ważnych festiwali (Bachfest Leipzig, Händel-Festspiele Halle) i w renomowanych salach koncertowych, takich jak m.in.: Opéra Royal w Wersalu, Theater an der Wien, sala NOSPR w Katowicach czy Filharmonia im. M. Karłowicza w Szczecinie. Gośćmi Capelli Cracoviensis byli m.in.: E. Pidò, Ch. Rousset, G. Carmignola, P. Goodwin, A. Parrott i P. McCreesh. Ostatnie dokonania zespołu to m.in. pierwsze polskie wykonanie dzieł R. Wagnera na historycznych instrumentach z udziałem W. Meier (*Wesendonck-Lieder*) oraz nagrania oper G.P. Pergolesiego i N. Porpory dla wytwórni Decca. Zespół zrealizował sceniczne wersje oper: *Amadigi di Gaula* G.F. Händla, *Wesele Figara* W.A. Mozarta czy *Orfeusz i Eurydyka* Ch.W. Glucka, a także sceniczne projekty specjalne: madrygały Monteverdiego w barze mlecznym, pieśni chóralne F. Mendelssohna w lesie, *Sen nocy letniej* tego kompozytora z udziałem dzieci z dysfunkcjami wzroku w roli aktorów (w reżyserii C. Tomaszewskiego).

Capella Cracoviensis, fot. Tibor-Florestan Pluto

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

